
Smjena na kormilu Petrova broda

U dugoj povijesti Katoličke crkve smrt jednog i izbor drugog i novog pape - spojeni i povezani u jedno - uvijek su imali značenje iznimna događaja vrijednog posebne pozornosti i potrebe produbljenoga teološkog promišljanja. Jer iskustvo je iz prošlosti to opetovano i obilno potvrđivalo. Bog i kroz raznolikost papa piše povijest kršćanstva. Tako je bilo i ovaj put. Umro je Ivan Pavao II. i iz konklava je izašao izabran novi papa Benedikt XVI., koga je podržala većina kardinala. Zato možemo reći *Habemus papam*.

Ipak, neke su se stvari osjetno i bjelodano promijenile i to baš s nedavnom smjenom na kormilu Petrova broda. Dok su, naime, nekad ti važni crkveni događaji ostajali zatvoreni unutar vatikanskih zidina i ograničeni na prigodne svećane obrede, u naše dane smrt staroga i izbor novoga pape postaju prvorazrednim medijskim prizorima, dostupni svima i komentirani od svakoga. Nešto što je bilo namijenjeno samo vrhu Katoličke crkve i njezinoj unutrašnjoj brizi, sada se neočekivano našlo u središtu znatiželje i pozornosti gotovo cijeloga svijeta. No bez usluga medijske tehnike i upućenosti novinarskih djelatnika to bi sigurno izostalo i sve bi ostalo po starom kao i prije. Jednom riječju, jedan je lokalni vjerski događaj prerastao i postao planetarnim svjetovnim slučajem.

Mnoge je vjernike ta novost iskreno oduševila i neskriveno razveselila. Jer sada svijet više zna o njihovoj Crkvi, a Crkva se pokazuje otvorenijom prema tom istom svijetu. Dapače moglo bi se ići još dalje i ustvrditi kako je posljednjih nekoliko mjeseci više izgovoreno i napisano o Ivanu Pavlu II. i Benediktu XVI., negoli o svim papama zajedno u cijeloj prošlosti kršćanstva. Bilo je dakako i nekih kritičnijih istupa i nedoličnijih ocjena, ali kad se stvari sagledaju u zbroju svih objavljenih tekstova i snimljenih televizijskih emisija dojam je vrlo povoljan za Crkvu. Iskreno rečeno, danas

nema u svijetu osobe i ustanove koje bi tako dobro prošle na testu popularnosti u medijima - bez uobičajenih uboda i podmetanja - kao što je to upravo slučaj sa zadnjim papama i Katoličkom crkvom. U području u kojem vladaju golemo neznanje i nevjerovatne predrasude postići takvo priznanje nije zaista mala stvar. Pritom se nadodalo još jedno nevideno čudo: nikad se dosad stajališta i mišljenja vjerskih i svjetovnih krugova nisu u tolikoj mjeri približila i na trenutak gotovo poistovjetila koliko se to zbilo od početka bolesti i smrti Ivana Pavla II. pa do danas, a čini se da će se tako nastaviti i sutra. U potvrdu tome dovoljno je samo površno prelistati svjetovne i kršćanske novine i otvoriti nasumce brojne televizijske programe i uvjeriti se u taj obrat u pristupu papama i onda neizravno također i samoj Crkvi. Jednako u katolika i onih što to nisu.

Unatoč tom dobrom dojmu i lijepim riječima izgovorenim s obje strane, valjalo bi biti krajnje oprezan i stalno trijezan. Jer oduševljenje se nikad nije pokazalo dobrim saveznikom ni vjere, a kamoli ljudskoga razuma. Najveće su pogriješke napravljene u stanjima razdraganosti i pobjede, manje u životnim pogibeljima. Uostalom, Isus je na Cvjetnicu pobjegao pred ushićenom masom u brdo, dok je prije toga i na istoj crti sudbina njegova naroda bila prije određena hodom kroz pustinju negoli otkrićem zlatnih lonaca u Egiptu. Poznati je francuski teolog H. de Lubac upozoravao vjernike da ne podliježu varavim pozivima veličanja izvanjske snage i svjetovna utjecaja Crkve, jer je kršćanstvo odveć ozbiljna zauzetost i prema unutrašnjosti okrenuto opredjeljenje - što znači obraćenje - da bi mu spektakli priličili i mitinzi pomagali. Najgore bi bilo na protivničku moć odgovoriti željom za vlastitom moći, a tuđe masovne skupove pokušati zamijeniti svojim još brojnijim i većim okupljanjima. Toga inače nije manjkalo u crkvenoj prošlosti, a predobro znamo kako je na kraju sve loše i neslavno završilo za kršćanstvo i kršćane. Ako ih je uopće i bilo od pobjede nismo imali nikad koristi, za razliku od poraza, koji su nas barem nečim naučili, premda svaki naraštaj mora proći istu pouku. U nekom je onda smislu zemaljski trijumfalizam vjere istodobno najopasniji oblik zastranjenja kršćanstva. Zato je trebalo sazvati i održati Drugi vatikanski koncil i na njemu se odreći upravo te zloporabe. Umjesto osude svijeta, sada je na red došao dijalog s njim.

No vratimo se medijima kao prvoj kušnji današnjice - u isti mah za vjernike i za one što drže da to nisu - koji donose i unose mnoštvo novosti u stare napasti likovanja nad neprijateljem. Nema sumnje da sredstva za društveno priopćavanje povijesno dolaze i proizlaze iz logike tržišnoga natjecanja i promidžbe ponuda svojih proizvoda. Tko

je, naime, u tome glasniji i zapaženiji - slikom i riječju - od ostalih, taj će sigurno biti uspješniji u njihovoj prodaji. Budući pak da je u naše dane daleko teže robu prodati nego je proizvesti, ne čudi što mediji u tom postaju odlučujućim čimbenikom, nerijetko presudnijim od znanosti i tehnologije. U početku su kršćani veoma zazirali od svih vrsta medija, čak ih sotonizirali, što zacijelo nije bilo dobro. Sada upadamo u drugu krajnost, pa im pridajemo veću važnost od one koju zaslužuju. Očito da se cijeli pastoral ne može premjestiti na televiziju i u dnevne novine. Sve je više ozbiljnih teologa i sociologa religije koji misle kako slobodni ulazak kršćana u medijski prostor ne samo da nije donio ništa dobro ili korisno nego je, štoviše, izvornu evanđeosku poruku opasno banalizirao i sekularizirao do neprepoznatljivosti. Kršćanstvo je postalo obična vijest između svih drugih sličnih ponuda na medijskom tržištu, a ne duboki i iskreni religiozni doživljaj osoba i zajednica. U tom slijeđenju i trčanju za svijetom uloženi su golemi naponi, a učinci su se pokazali zaista mršavima ili nikakvima. Jednostavnije rečeno, kršćanstvo se ne može vjerodostojno živjeti gledajući televiziju ili čitajući novine, makar se mi do iznemoglosti trudili to postići i dostići. Jer uvijek ćemo ostati lošim učenicima ili šegrtima svjetovnih učitelja, čija je logika razmišljanja i ponašanja posve drugačija i obrnuta od one kršćanstva. Stoga je ova nedavna medijalizacija Crkve - koja je doživjela svoj vrhunac u posljednjih nekoliko mjeseci - možda nešto naučila svijet i vjernike, ali ih je zauzvrat sigurno mnogo udaljila od mogućnosti istinskog doživljaja i življenja evanđeoskog kršćanstva. Ono se, naime, u prvom redu svjedoči osobnom dobrotom i bratstvom u zajedništvu, a nikako ne bučnim nadvikivanjima i praćenjem događaja pred ekranom. Dobro je to sve vidjeti i pogledati, ali ni u kojem slučaju nije dovoljno za biti i ostati kršćanskim vjernikom kako ga zamišlja i propovijeda Evanđelje.

Druga kušnja današnjice - podjednako za vjernike i za one koji to nisu - sastoji se u napasti shvaćanja Crkve kao moćne i snažne političke sile koja doduše nema svojih divizija, ali može pomoći u konačnom velikom obračunu između suprotnih silnica u svijetu. Nепrestance ponavljajući kako su pape važne i utjecajne osobe, nehotice ih se počinje svrstavati u užareno obzorje globalističkih sukoba i ideoloških obračuna, ne primjećujući koliko je ta uloga zapravo groteskna i ponižavajuća za kršćane. Umjesto da se podrži Crkva u skrbi oko promicanja eshatološke nade i mira, nju se želi lukavo i koristoljubivo uvući u neke izmišljene apokaliptičke ratove mržnje i urotnička tumačenja povijesti, premda to ne samo da nema baš nikakve veze s kršćanskim učenjem nego je od njega u

давnoj prošlosti bilo izrijekom odbačeno i neprizivno osuđeno kao gnostička hereza dualizma. Ali kad su strasti i strahovi potpaljeni, tko se na išta obazire. Glavno je da naša strana pobijedi, što se može postići jedino porazom druge strane. Ta opasnost da kršćanstvo bude predočeno kao politička sila - u kojoj onda Isus Krist nužno iščezava i nestaje u korist neljudskih zemaljskih probitaka i nečasnih političkih trgovina, umnogome je požurena i olakšana dramatičnim društvenim prilikama u suvremenosti u kojoj jačaju ekstremizmi i isključivosti. Otud potreba da se upravo u čovječnosti i dobroti Isusa Krista nađe i pronade sjecište i dohodište svih radosnih i nesebičnih nakana ljudskoga roda. A njih ima sigurno mnogo više nego se u medijskim i političkim promidžbama iskazuje i pokazuje.

Iz svega dakle proistječe kako za Crkvu danas postoje dvije ozbiljne kušnje: da, popustivši svijetu, sama ne počne prihvaćati sliku o sebi ili kao medijskoj svjetovnoj proslavi ili korisnoj političkoj sili. Uzimajući to u obzir, valja na kraju pretpostaviti da će izbor Benedikta XVI. za novoga papu jamačno razočarati sve one koji su prebrzo i olako zaključili kako dolazi trenutak radikalne promjene i zaoštrene odluke, a na štetu izbornih koncilskih vrijednosti: dijaloga s modernim svijetom i nekršćanskim religijama, ekumenizma, podrške demokraciji, obrane siromašnih i otklona izravne uključenosti kršćanstva u političke obračune u svijetu. To se umjereno usmjerenje opaža svakim danom sve više u njegovim javnim istupima i nastupima. Resi ga skromnost i jednostavnost, povučенost i osjećaj za mjeru. Tako je, primjerice, Benedikt XVI. tiho i bez isticanja ukinuo ljubljenje ruku za okupljene hodočasnike, a u svojem je grbu tigaru zamijenio mitrom. U razgovoru pak s rimskim svećenicima više ih je slušao nego im je govorio, dok je u radu biskupske sinode najavio promjene. Svi su dakle izgledi - paradoksalno rečeno - da novi papa Benedikt XVI. neće biti u svemu jednak starom pročelniku Kongregacije za nauk vjere kardinalu Josephu Ratzingeru, što samo za nepoznavatelje Crkve može biti iznenađenje i neviđena novost.

Željko Mardešić